

Javnaðarflokkurinn

»Trælanípan er meira bekvæmm...!«?

Tað er eitt náttúrligt eyðkenni í samfélagsgöngdinni, at fólkasamansetningin so líðandi broyrtist. Tað verða lutfalsliga fleiri eldri fólk í samfelagnum. Í veruleikanum er hetta eitt fyrbrigdið ið boðar frá moderniteti - samfelagið mennist og tekur seg upp á eitt hægru sivilisatiónsstig. Orsøkirnar til hetta eru í stuttum:

1) Av tí at heilsuviðurskipti og livikør gerast stóðugt betri, so liva fólk longri, og B) Av tí at kvinnur fáa eina aðra stóðu í samfelagnum enn bara at at føða og uppala børn og verða arbeiðskona hjá manni og familjuni annars, so verður føðitíttleikin lægri.

Henda göngdin er komin fram í orðaskiftinum uppundir valið. Men mær tykir at tað hevur fingið eina undarliga og ódámigan vend. Sum t.d. kom til sjónar í valsendingini í sjónvarpinum sunnukvöldið. »Tey gomlu eru eitt problem«. Mánakvöldið ringdi ein pensjonistur inn til politikara í útvarpinum, og tá hann segði at av øllum hesum tosum fólki man seg illa sum pensjonistur, rakti hann seymin beint á høvdið: handan snaringin av eini náttúrligari íbúgvafroðisligari göngd til politiska eyðmýking av tí eldra ættarliðinum, avdúkar ein primitiv-

an samfélagsliga hugsunarhátt.

Ikki so løgið, at tað kemur einum til hugs hvussu kabarettskaldið kvað á sinni um tann borgarliga sosialpolitiska mirakulurinn fyrri einum 25 árum síðani:

Onki stríð av teim gomlu og sjúku er tá. Trælanípan er meira bekvæmm,

tey vit gypa útav søkka tey undir kav - har er onki hjá gomlum at fá...

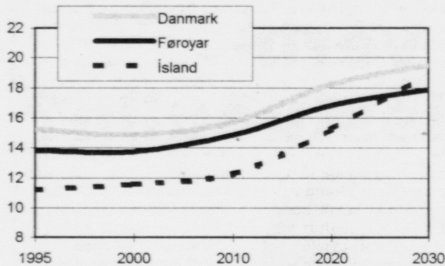
Tí sjálvandi er bæði fólkapensjón, heilsu- og eldrarøkt sera dyrt fyrri samfelagið. Og tað bíligasta fyrri kassan er jú at taka alla fólkapensjón av og gera alla heilsu og eldrarøkt til eitt privat mál hjá tí einstaka, sum hevur ráð til tess... Sjálvandi siga teir ikki tað, men í grundini er tað hetta sum borgarligur sosialpolitikkur miðar eftir: at sáa íva um og líðandi máa stóðið undan teim solidarisku sosialu skipaninum, sum eru hornasteinar í vælferðarsamfelagi okkara. Tað er jú tað borgarliga idealið: hvør skal seta sær, hvør skal tryggja seg sjálfan. Móttvegis tað solidarisku hugsanina har vit í samabyrgd fyrri hvørjum øðrum veita øllum trygd og vælferð ut-

an mun til ójavnar í umstøðum, evnum og førleika.

Nakað heilt annað er at tosið um tað skjóttveksandi talið av gomlum er ein yvir dramatisering av tí sum fer fram. Jú, talið av gomlum økist, men enn sera spakuliga. Teir árgangirnir, sum nú og tey næstu 10-15 árin eru á veg inn í pensjónsaldur, eru ikki nevnt størri enn teir sum vóru frammanundan. Ikki fyrr enn vit koma inn í tíðarskeiðið 1910-15 fer talið av gomlum at veksa munandi. Tó so at eini 15 ár seinni fer tað aftur at javna seg

»Gamlamanna-index«, framrokning fyrri Føroyar, Danmark og Ísland

Men fólkið í arbeiðsførnum aldrum økist eisini, um enn ikki so nógv sum hini. Tað sum tí er avgerandi í hesum føri, er ikki sjálvt talið av

gomlum, men lutfallið millum gomul og arbeiðsfør. Hetta er ein partur av teirri sonevndu »forsygjarabyrðuni«. Lutfallið millum tey

gomlu (65 ár og eldri) og tey í arbeiðsførnum aldri (15-64 ár) kallast »gamlamanna-indexið«. Myndin omanfyri visir hvussu »gamlamanna-indexið« verður mettt at broyast komandi árin í Føroyum, Danmark og Íslandi. Føroyska talið fer alla tíðina at liggja niðanfyri tað danska. Tað íslenska, sum fyrstu árin fer at liggja væl niðanfyri tað føroyska, fer seinni at loypa avstað og uppum tað føroyska.

Tey gomlu eru ikki og verða ikki eitt problem á annan hátt, enn at tey eru eitt borgarligt politiskt problem. Fyri Javnaðarflokkinn er tað hinvegin ein politisk avbjóðing at menna samfélagsins figgarligu orku og sosialu skipanir, soleiðis at vit eisini í framtíðini greiða tað sum vit meta høgt: samabyrgdina fyrri hvørjum øðrum, har eisini fyrri teimum eldru.

Hans Pauli Strøm
væleyni Javnaðarflokksins í Norðstreymoy

Afturbering til pensjonistar

Javnaðarflokkurinn fer í eini komandi samgongu at arbeiða við eini skipan, ið skal gera tað figgarliga lættari at gerast pensjonistur, skrivir Eyðólv Dimon, væleyni í Suðurstreymoy m.a.

Í hundrað ár hevur familjan skipað seg eftir arbeiðinum. Nú er tíðin komin, at arbeiðið eisini fer at vísa familjuni fyrilit. Vit menniskju eru ymisk, hava ymiskan tørv í ymsu tíðarskeiðunum av okkara vaksnamanna lívið. Hjá ungdominum er altíð fer á. Tá familjulívið byrjar, vilja vit hava tíð til børnini, og tá tey eru vaksin kemur aftur fer á. Møguliga við longri arbeiðstíðum.

Eftirløn fyrri niðursetta arbeiðstíð

Tá vit so náa 60-ára aldurin, ynskja fleiri at seta ferðina spakuliga niður, og framvegis vera á arbeiðsmarknaðinum. Og móguleikan so við og við at seta ferðina niður, eiga vit at finna skipanir fyrri. Hesum hava vit givið alt ov líftan ans. Javnaðarflokkurinn vil um hann kemur í eina komandi samgongu virka fyrri, at fólk frá 60-ára aldri kunnu fara til skerda arbeiðstíð og fáa lutvíska eftirløn samsvarandi niðurstøttu arbeiðstíðini.

Afturbering til pensjonistarnar

Flokkurinn fer at umhuga eina skipan við afturbering av skatti til pensjonist. Hetta kundi figgjast soleiðis, at skatturinn hann hevði gildið seinasta árið, hann var virkin á arbeiðsmarknaðinum, kundi hann fingið afturbornan yvir eitt tvey ára skeið sum pensjonist. Hetta hevði

gjørt yvirgongdina, at fari frá lønarupphæddini til pensjónsupphæddina, munandi lættari.

Samhaldsfasti skal styrkjast

Eitt annað mál, sum liggur á lán, er at syrgja fyrri at fólk, ið fáa framskundaða fólkapensjón eisini skulu eiga rætt til útgjald úr Samhaldsfasta. Ein munandi styrktan Samhaldsfasta fara vit at byggja okkara framtíðar pensjónir á. Men til vit hava fingið upphæddina upp á eitt stóði, vit kunnu viðurkenna, mugu onnur tiltøk setast í verk, tí figgarligu umstøðurnar hjá teimum, sum ikki hava eina eftirlønarskipan aftur fólkapensjónini og Samhaldsfasta eru út av lagi vánaligar. Tí hava vit sagt frá, at tað fyrsta Javnaðarflokkurinn vil fremja er at hækka fólkapensjónina við 500 krónum.

Eyðólv Dimon
væleyni Javnaðarflokksins í Suðurstreymoy

Bóndin fangað revin?

Politisk revurin Finnabogi Isaksen gremur seg um at verða bóndafangaður.

Linjurnar í valstríðinum gerast sum frálíður greiðari. Í Javnaðarflokkinum hava vit víst á, at nøkur vilja tosa uttanum í valstríðinum. At nøkur vilja renna undan at tosa um gerandistrupeleikarnar.

Serliga týðuliga hevur hetta víst seg, tá ymsu formenn Tjóðveldisflokksins hava høvi at leggja fram politikk sín.

Í fyrsta sjónvarpsrøðaskiftinum vildi Hogni Høydal ikki tosa um hetta, men vísti til stevnuskrá og valskrá.

Privatisering – líkasæla

Á fundi á Læraraskúlanum millum formenninar í teimum 4 stóru flokkunum høvdu fundarfólk høvi at seta spurningar. Ein áhoyari fregnaði um stóðu flokksanna til spurningin um privatisering av almenna Føroya Banka. Áhoyarin vísti á, at bankin varð bjargaður av skattaborgarunum og at henda bjarging hevði verið dýr. At bankabjargingin hevði verið eitt ok á herðunum hjá fólkinum í hesum landi.

Teir triggir av formonnum høvdu greiða stóðu. Edmund Joensen og Anfinn Kallsberg vildu sum skjótast lata privatum bankan aftur. Og har vóru ongar treytir – tað var heilt greitt, at teir báðir eru altráðir eftir enn einaferð at lata privatspekulantum fólksins ognir.

Hinvegin hevði Jóhannes Eidesgaard eina fullgreiða stóðu fyrri at verja fólksins rættindi eisini í hesum spurningi. Hann vísti á, at fólkið eiga bankan, at bankin skal rinda tað aftur, sum bankabjargingarnar kostaðu, at bankin hevur eina glæsilega framtíð, ikki minst um oljunnar kemur til Føroya. Og hann vísti á, at bankin kann

gerast lykil í afturgjaldingini av landskassaskuldi. Also ein greið stóða.

Men so kom túrin til Heina O. Heinesen. Tey, ið høvdu vænta eitt fíttkiligt svar, eina greiða stóðu – tey vórðu vónsvikin. Tí hesin formaður Tjóðveldisflokksins var fullkomiliga líkaglaður hvørt bankin varð latin privatspekulantum ella ikki. Ja, hann fór so langt, at hann segði seg ikki vilja vera komnan á fund, um hann hann visti, at slíkt eisini skuldi umrøðast. Hann vildi tosa um loysing og onki annað.

Sosíalmál – nei

Hyggjarar ótaðust, tá tey sá, hvussu óður Finnabogi Isaksen gjørdist, tá spurningurin um almennamál – um framtíðar sosiala viðurskiptini í Føroyum – bleiv tikin fram í sjónvarpsrøðaskiftinum um figgar- og búskaparviðurskiptini. Finnabogi vildi vera við, at hetta orðaskifti ikki hoyrði til í hesi sending. Hann notaði at gera viðmerkingar, hóast orðstýrin roynði at spyrja uppafur. Í Sosialinum í gjár gremur Finnabogi seg um at hann er bóndafangaður, tí almennamál blivu tikin upp. Hann vísir til innbjóðingina, har

m.a stendur at umrøðast skal »...hvørjar raðfestingar ein komandi figgarlóg eigur at hava.«

At ein so royndur politikkari sum Finnabogi Isaksen vil vera við, at almennamál – størsta grein á figgarlógini – ikki eru partur av raðfestingini av figgarlógini, tað er ein hán imóti veljaranum, sum leitast skal longi eftir fyrri at finna líka.

Natúrligt

Men kanska tað ikki er so løgi, at hesir ikki vilja tosa um annað enn pappirsloysingina. Tí sambært Finnabogi Isaksen á fundi í Keypmannahavn, er Tjóðveldisflokkurinn av teirri fatan at politisk loysing er ikki tað sama sum búskaparlig loysing, og Tjóðveldisflokkurinn er nøgdur við tað politisk loysingina fyrst.

Tá er tað natúrligt, at formenn Tjóðveldisflokksins renna undan hesum spurningum. Men tá er tað eisini natúrligt, at veljarin spyr seg sjálfan hvat í allari víðu verð hesi skulu gera í landsins leiðslu.

Bergur P. Dam,
væleyni hjá Javnaðarflokkinum í Suðurstreymoy